Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
P. PIKAMÄE
представено на 9 юни 2022 година [1]

Дело C-203/21

Наказателно производство
срещу
„ДЕЛТА СТРОЙ 2003“

(Преюдициално запитване, отправено от Окръжен съд Бургас (България)

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси — Рамково решение 2005/212/ПВР — Приложимост — Налагане на имуществена санкция на юридическо лице за неплащане на данъчни задължения — Санкция с наказателноправен характер — Презумпция за възлагане на отговорност за нарушението на юридическото лице — Презумпция за извършване на нарушението — Харта на основните права на Европейския съюз — Членове 47—49 — Принцип на законност и пропорционалност на престъплението и наказанието — Презумпция за невиновност — Право на защита — Пропорционалност“

1. На поставения в началото на труда си въпрос относно възможността юридическите лица да притежават основни права, професор P. Wachsmann дава следния колкото прост, толкова и ясен отговор: „Защо не, ако това се иска?“ [2]. Анализът на съдебната практика, развита от европейските съдии, произнасящи се относно основните права, независимо дали заседават в Страсбург или в Люксембург, показва, че явно такава е била тяхната воля, тъй като при почти пълното мълчание в текстовете [3] извеждат всички последици от предоставената на тези юридически образувания правосубектност и следователно от способността им да бъдат носители на права и задължения [4].

2. Тази констатация е от основно значение в контекст на законодателства на държави членки, които поначало признават принципа на наказателна отговорност на юридическите лица или, както в главното производство, предвиждат възможността съд да наложи на тези лица административнонаказателна санкция, основана на двойна презумпция, а именно на

[1] Език на оригиналния текст: френски.

[2] *Wachsmann*, P. Droits fondamentaux et personnes morales. — In: Vers la reconnaissance de droits fondamentaux aux États membres de l'Union européenne ? Réflexions à partir des notions d'identité et de solidarité. Bruxelles, Bruylant, 2010, 225—235.

[3] Правото на собственост на юридическите лица е утвърдено в член 1 от Първия допълнителен протокол към Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. (наричана по-нататък „ЕКПЧ“), съгласно който „[в]сяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своята собственост“. Що се отнася до Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“), само в членове 42—44 от нея изрично се посочват юридическите лица, като им се предоставят права, а именно правото на достъп до документи, правото да сезират омбудсмана и правото на петиции до Европейския парламент.

[4] Като основополагащи решения на Съда вж. решения от 17 декември 1970 г., Internationale Handelsgesellschaft (11/70, EU:C:1970:114), и от 14 май 1974 г., Nold/Комисия (4/73, EU:C:1974:51).

презумпция за възлагане на дружество на отговорност за престъпление, за което се презумира, че е извършено от неговия представител. Интерес по настоящото дело представлява необходимостта Съдът да разгледа съвместимостта на такава правна уредба с оглед на принципите на ефективна съдебна защита, на презумпцията за невиновност и на индивидуализиране на наказанията, закрепени съответно в членове 47—49 от Хартата).

I. Правна уредба

А. Правото на Съюза

3. По настоящото дело са от значение членове 47—49 от Хартата.

Б. Българското право

4. Член 83 от Закона за административните нарушения и наказания (ДВ, бр. 92 от 28 ноември 1969 г.), в редакцията му от 14 февруари 2020 г., приложима към спора в главното производство (наричан по-нататък „ЗАНН“), който е в глава четвърта от този закон, гласи:

„Глава четвърта

Административнонаказателни санкции спрямо юридически лица и еднолични търговци

Член 83. (1) […] В предвидените в съответния закон, указ, постановление на Министерския съвет или наредба на общинския съвет случаи на юридически лица и еднолични търговци може да се налага имуществена санкция за неизпълнение на задължения към държавата или общината при осъществяване на тяхната дейност.

[…]

Член 83а. […] (1) На юридическо лице, което се е обогатило или би се обогатило от престъпление по чл. 255 […] от Наказателния кодекс, както и от всички престъпления, извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група, когато са извършени от:

1. лице, овластено да формира волята на юридическото лице;

2. лице, представляващо юридическото лице;

3. лице, избрано в контролен или надзорен орган на юридическото лице, или

4. […] работник или служител, на който юридическото лице е възложило определена работа, когато престъплението е извършено при или по повод изпълнението на тази работа, се налага имуществена санкция до 1 000 000 лв., но не по-малко от равностойността на облагата, когато тя е имуществена […].

[…]

(4) […] Имуществената санкция се налага независимо от осъществяването на наказателната отговорност на съучастниците в извършване на престъпното деяние по ал. 1.

(5) […] Отнема се в полза на държавата придобитата от юридическото лице пряка или непряка облага от престъплението по ал. 1, ако не подлежи на връщане или възстановяване, или на отнемане по реда на Наказателния кодекс. Когато вещта или имуществото — предмет на престъплението, липсва или е отчуждено, присъжда се неговата левова равностойност.

[…]

Член 83б. […] Производството по чл. 83а се образува по мотивирано предложение на прокурора, който е компетентен да разгледа делото или преписката за съответното престъпление, до окръжния съд по седалището на юридическото лице, а в случаите по чл. 83а, ал. 2 — до Софийския градски съд:

1. […] след внасяне на обвинителния акт, на постановление с предложение за освобождаване на дееца от наказателна отговорност с налагане на административно наказание или на споразумение за решаване на делото в съда;

[…]

(2) Предложението трябва да съдържа:

1. описание на престъплението, обстоятелствата, при които е било извършено, и наличието на причинна връзка между него и облагата за юридическото лице;

2. вид и размер на облагата;

[…]

5. лични данни на обвиняемите или осъдените за престъплението лица;

6. опис на писмените материали или заверени копия от тях, които установяват обстоятелствата по т. 1 и 2;

7. списък на лицата за призоваване;

[…]

Член 83г. […]

[…]

(2) Съдът разглежда предложението в състав от един съдия в открито съдебно заседание с участието на прокурор и с призоваване на юридическото лице.

(3) Неявяването на представител на юридическото лице, когато призоваването е редовно, не е пречка за разглеждане на делото.

(4) Съдът събира доказателства служебно или по искане на страните.

(5) Съдът разглежда делото и въз основа на събраните доказателства преценява:

1. получило ли е юридическото лице неправомерна облага;

2. има ли връзка между извършителя на престъпното деяние и юридическото лице;

3. има ли връзка между престъпното деяние и облагата за юридическото лице;

4. какъв е видът на облагата и размерът ѝ, ако е имуществена.

(6) Съдът се произнася с решение, с което:

1. налага имуществена санкция, [или]

2. отказва да наложи имуществена санкция.

[…]

Член 83д. […] (1) Решението на окръжния съд по чл. 83г, ал. 6 подлежи на обжалване [от санкционираното лице] или протест [от прокурор] пред апелативния съд в 14-дневен срок от съобщаването му на страните.

[…]

Член 83е. […] (1) Производството, по което е постановено влязло в сила решение на окръжния или на апелативния съд, подлежи на възобновяване, когато:

1. с влязла в сила присъда или решение се установи, че някои от писмените доказателства, въз основа на които е издаден актът, са неистински или с невярно съдържание;

2. с влязла в сила присъда или решение се установи, че съдия, прокурор, страна или участник в производството е извършил престъпление във връзка с участието си в производството;

3. след влизане в сила на решението за налагане на имуществена санкция на юридическото лице лицето по чл. 83а, ал. 1, т. 1-4 бъде оправдано с влязъл в сила съдебен акт или спряното досъдебно производство бъде прекратено от прокурора в случаите по чл. 24, ал. 1, т. 1 от Наказателно-процесуалния кодекс;

4. след влизане в сила на решението се разкрият обстоятелства или доказателства, които не са били известни на страната и съда и имат съществено значение за производството;

5. с решение на Европейския съд по правата на човека [(наричан по-нататък „ЕСПЧ“)] е установено нарушение на [ЕКПЧ], което има съществено значение за делото;

6. в хода на производството е допуснато съществено нарушение на процесуалните правила.

(2) Искането за възобновяване може да се направи в 6-месечен срок от узнаване за възникване на основанието, а в случаите по ал. 1, т. 6 — от влизане в сила на решението на окръжния или на апелативния съд.

(3) Искането за възобновяване не спира изпълнението на влязлото в сила решение, освен ако съдът постанови друго.

(4) Искане за възобновяване на производството може да направи:

1. окръжният прокурор;

2. юридическото лице, на което е наложена имуществена санкция.

[…]

(7) Делото се разглежда в открито заседание с участието на прокурор. За съдебното заседание се призовава и юридическото лице.

(8) Когато намери искането за възобновяване за основателно, апелативният съд отменя акта и връща делото за ново разглеждане, като посочва процесуалното действие, от което трябва да започне новото разглеждане.

Член 83ж. За неуредените в чл. 83б, 83г— 83е въпроси се прилагат разпоредбите на Наказателно-процесуалния кодекс“.

5. Член 255, алинея 1 от Наказателния кодекс гласи:

„(1) Който избегне установяване или плащане на данъчни задължения в големи размери, като:

[…]

2. потвърди неистина или затаи истина в подадена декларация;

3. не издаде фактура или друг счетоводен документ;

[…]

се наказва с лишаване от свобода от една до шест години и с глоба до две хиляди лева“.

II. Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

6. ЗК е управител и представляващ дружеството „ДЕЛТА СТРОЙ 2003“ ЕООД (наричано по-нататък „Делта Строй“) със седалище в Бургас (България). На 5 август 2019 г. на ЗК е повдигнато обвинение, че в това си качество, при условията на продължавано престъпление, е избегнала установяването и плащането на данъчни задължения за сума в размер на общо 11 388,98 лева (около 5 808,38 EUR), представляваща дължим ДДС по смисъла на българския Закон за ДДС, за три данъчни периода — март, април и юли 2009 г.

Това е престъпление по член 255, алинея 1, точки 2 и 3 от Наказателния кодекс. Наказателното производство, образувано срещу ЗК, е висящо на първа инстанция пред Окръжен съд Бургас, който е запитващата юрисдикция.

7. На 9 декември 2020 г., на основание на член 83а и сл. от ЗАНН в рамките на отделно производство прокурорът внася предложение до същата юрисдикция на Делта Строй да бъде наложена имуществена санкция за това, че се е обогатило с имуществена облага в резултат на извършеното от ЗК престъпление по член 255, алинея 1, точки 1 и 2 от Наказателния кодекс. Към това предложение е приложен обвинителния акт срещу ЗК.

8. Запитващата юрисдикция има съмнения относно съответствието на производството по член 83а и сл. от ЗАНН, което ѝ позволява да наложи на юридическо лице имуществена санкция за престъпление, предмет на образувано срещу представляващото го физическо лице паралелно наказателно производство, което все още не е приключило, с Рамково решение 2005/212/ПВР [5] и с принципа на законност на престъплението и наказанието, прогласен в член 49 от Хартата, като същият принцип трябва да се тълкува с оглед на практиката на ЕСПЧ във връзка с член 7 от ЕКПЧ.

9. На първо място, тази юрисдикция счита, че налагането на имуществена санкция на юридическо лице за извършено престъпление в размера на облагата, която това лице е придобило или би придобило от това престъпление, представлява конфискуване, изцяло или частично, на облагите от престъплението по силата на член 2, параграф 1 от Рамково решение 2005/212. Всъщност според юрисдикцията целта на главното производство е налагането на юридическо лице на наказание, наречено „имуществена санкция“, за извършено от неговия представител конкретно престъпление. Освен това, тъй като става въпрос за окончателно отнемане на имуществото (конфискация), постановено от наказателен съд във връзка с извършеното престъпление, и член 83ж от Закона за административните нарушения и наказания препраща към Наказателнопроцесуалния кодекс, това производство има всички белези на „наказателно“, а не на „гражданско“ производство.

10. На второ място, запитващата юрисдикция припомня, че в член 49 от Хартата е закрепен принципът на законност на престъплението и наказанието, който включва забрана да се налага наказание, преди да има установено извършване на престъпление. Тя отбелязва обаче, че предварителният въпрос дали престъплението е извършено не е сред обстоятелствата, които наказателният съд трябва да прецени по силата на член 83г, алинея 5 от ЗАНН. Според тази юрисдикция разглежданото производство на практика дава възможност за налагането на наказание на дружество само въз основа на обстоятелствата от повдигнатото обвинение за определен вид извършено от управителя и представител на това дружество престъпление, чието извършване не е установено с влязъл в сила съдебен акт, какъвто се е изисквал съгласно предишното законодателство.

11. На трето място, запитващата юрисдикция обяснява, че въпросът, който се поставя по настоящото дело, е от особено значение в контекста на Рамково решение 2006/783/ПВР [6], доколкото националното законодателство позволява налагането на имуществена санкция на юридическо лице, което няма седалище на територията на Република България.

[5] Рамково решение на Съвета от 24 февруари 2005 година относно конфискация на облаги, средства и имущество от престъпления (ОВ L 68, 2005 г., стр. 49; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 7, стр. 147).

[6] Рамково решение на Съвета от 6 октомври 2006 година за прилагане на принципа за взаимно признаване на решения за конфискация (ОВ L 328, 2006 г., стр. 59; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 9, стр. 44).

12. При тези условия Окръжен съд Бургас решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Чл. 4 и чл. 5 от Рамково решение [2005/212] и чл. 49 от [Хартата] следва ли да се тълкуват в смисъл, че допускат правна уредба на държава членка, съгласно която националният съд в производство като главното може да наложи наказание на юридическо лице за конкретно престъпление, чието извършване все още не е установено, защото е предмет на неприключило окончателно паралелно наказателно производство?

2) Чл. 4 и чл. 5 от Рамково решение [2005/212] и чл. 49 от [Хартата] следва ли да се тълкуват в смисъл, че допускат правна уредба на държава членка, съгласно която националният съд в производство[…] като главното може да наложи наказание на юридическо лице, като определи размера на това наказание в размер на облага, която би се получила от конкретно престъпление, чието извършване все още не е установено, защото е предмет на неприключило окончателно паралелно наказателно производство?“.

III. Производството пред Съда

13. Европейската комисия представя писмено становище.

IV. Анализ

A. По правната уредба

14. Запитващата юрисдикция отправя преюдициалните въпроси относно тълкуването на членове 4 и 5 от Рамково решение 2005/212 във връзка със способите за защита и със зачитането на основните права на засегнатите лица, като се основава на схващането, че тази норма е приложима към спора в главното производство, което се оспорва от Комисията. Тъй като приложимостта на разпоредбите на Рамково решение 2005/212 създава затруднения, следва да се провери дали положение като описаното в акта за преюдициално запитване попада в приложното поле на тези разпоредби[7].

1. По приложимостта на Рамково решение 2005/212

15. Най-напред е важно да се подчертае, че Директива 2014/42/ЕС[8] частично заменя Рамково решение 2005/212, което, подобно на тази директива, се отнася за конфискацията на средства на престъплението и облаги от престъпление. Всъщност съгласно съображение 9 от посочената директива тя цели по-специално да измени и разшири разпоредбите на посоченото рамково решение. По-конкретно от член 14, параграф 1 от Директива 2014/42 следва, че с нея се заменят само първите четири тирета на член 1, както и член 3 от

[7] Вж. в този смисъл решения от 18 декември 2014 г., McCarthy и др. (C-202/13, EU:C:2014:2450, т. 30), от 25 юли 2018 г., Алхето (C-585/16, EU:C:2018:584, т. 67), и от 12 март 2020 г., VW (Право на достъп до адвокат в случай на неявяване) (C-659/18, EU:C:2020:201, т. 22 и 23).

[8] Директива на Европейския парламент и на Съвета от 3 април 2014 година за обезпечаване и конфискация на средства и облаги от престъпна дейност в Европейския съюз (ОВ L 127, 2014 г., стр. 39).

Рамково решение 2005/212 по отношение на обвързаните с тази директива държави членки, вследствие на което членове 2, 4 и 5 от това рамково решение остават в сила след приемането на посочената директива [9].

16. В член 2, параграф 1 от Рамково решение 2005/212 се предвижда, че „[в]сяка държава членка взема необходимите мерки, за да направи възможно конфискуването, изцяло или частично, на средства на престъплението и облаги от престъпление, за които се предвижда наказание лишаване от свобода над една година, или на имущество, чиято стойност отговаря на тези облаги“. В случая съгласно член 255, алинея 1 от Наказателния кодекс престъплението избягване на установяването или плащането на данъчни задължения, разглеждано в главното производство, се наказва с лишаване от свобода от една до шест години и с глоба.

17. Що се отнася до определението на понятието „конфискация“, както е видно от точка 15 от настоящото заключение, следва да се вземе предвид текстът на член 2, точка 4 от Директива 2014/42, независимо че по силата на член 3 от нея, в който са изброени съответните престъпления, тя не се прилага ratione materiae по настоящото дело. Понятието „конфискация“ означава „окончателно отнемане на имущество, постановено от съд във връзка с престъпление“, тоест окончателното лишаване от правото на собственост върху него [10].

18. Освен това съгласно член 2, точки 1 и 2 от Директива 2014/42 „облага“ съответства на всяка икономическа изгода, придобита пряко или косвено чрез престъпление, и тя може да се изразява във всяка форма на имущество, материално или нематериално, движимо или недвижимо, и правните документи или инструменти, които доказват право на собственост или други права върху това имущество. Очевидно парична сума може да бъде предмет на конфискация, но при условие че може да се счита за облагата от престъплението, за което е осъден деецът.

19. Макар общото между понятията „конфискация“ и „имуществена санкция“ да е, че произтичат от извършването на престъпление, втората мярка се различава от първата по това, че целта ѝ не е да неутрализира облагата от престъплението. Функцията на имуществената санкция е да наказва и да възпира и може да бъде наложена независимо от наличието на всякаква свързана с престъплението изгода, в допълнение към конфискацията на последната и в по-нисък, равен или по-висок от нея размер.

20. В това отношение отбелязвам, че в правото на Съюза се прави ясно разграничение между понятията „конфискация“ и „имуществена санкция“. Както става ясно по-конкретно от членове 1 и 6, както и от съображения 1 и 2 от Рамково решение 2005/214/ПВР [11], то има за цел да създаде ефикасен механизъм за трансгранично признаване и изпълнение на влезли в сила решения за плащане на финансова санкция от страна на физическо или юридическо лице вследствие на извършването на някое от изброените в член 5 от него правонарушения [12]. В член 1, буква б), точка i) от Рамково решение 2005/214 понятието

[9] Решение от 14 януари 2021 г., Окръжна прокуратура Хасково и Апелативна прокуратура Пловдив (C-393/19, EU:C:2021:8, т. 37).

[10] Решение от 14 януари 2021 г., Окръжна прокуратура Хасково и Апелативна прокуратура Пловдив (C-393/19, EU:C:2021:8, т. 35—45 и 55).

[11] Рамково решение на Съвета от 24 февруари 2005 година относно прилагането на принципа за взаимно признаване на финансови санкции (ОВ L 76, 2005 г., стр. 16; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 7, стр. 150).

[12] Решение от 14 ноември 2013 г., Baláž (C-60/12, EU:C:2013:733, т. 27).

„финансова санкция“ е определено като задължението за плащане на парична сума, която е наложена с решението за осъждане за престъпление, и се уточнява, че тя не включва по-специално заповеди за конфискация на средствата на или облагите от престъплението.

21. Що се отнася до разглежданата в главното производство национална правна уредба, следва да се посочи, че в нея се прави същото разграничение, тъй като освен разпоредбите относно имуществената санкция, тя съдържа специален текст относно отнемането на неправомерната облага. Така в член 83a, алинея 5 от ЗАНН се предвижда, че се отнема в полза на държавата придобитата от юридическото лице пряка или непряка облага от престъплението по алинея 1, ако не подлежи на връщане или възстановяване, или на отнемане по реда на Наказателния кодекс. Безспорно е обаче, че единствената цел на предложението на прокуратурата е постановяване на имуществена санкция като посочената в член 83a, алинеи 1—4 от този закон [13].

22. Нещо повече, съгласно информацията, предоставена от самата запитваща юрисдикция, националното законодателство позволява имуществената санкция да бъде наложена дори когато няма реално получена облага, както и когато облагата няма имуществен характер и производството по член 83a и сл. от ЗАНН не се концентрира единствено върху придобитото незаконно имущество [14]. От член 83a, алинея 1 от този закон следва, че имуществената санкция, която може да бъде наложена, може да надхвърли стойността на получената облага, за да достигне максимална стойност от 1 000 000 лева (около 510 000 EUR), която в случая съответства на предложението на прокурора, като неправомерната облага е оценена на 11 388,98 лева.

23. При тези обстоятелства сам по себе си фактът, че имуществената санкция може да бъде равна на облагата, която юридическото лице е придобило или би придобило от съответното престъпление, не позволява тази мярка да се счита за съставляваща конфискуване, изцяло или частично, на облагите от престъплението по смисъла на Рамково решение 2005/212 и на Директива 2014/42. Ето защо считам, че Рамково решение 2005/212 не е приложимо към спора в главното производство, което изключва в случая всякаква релевантност на посоченото от запитващата юрисдикция Рамково решение 2006/783. Следва обаче да се разгледа приложимостта на член 49 от Хартата, който също е посочен в двата преюдициални въпроса.

2. По приложимостта на Хартата

24. Следва да се припомни, че приложното поле на Хартата спрямо действията на държавите членки е определено в член 51, параграф 1 от същата, съгласно който нейните разпоредби се отнасят за държавите членки единствено когато те прилагат правото на Съюза [15].

25. Съгласно постоянната съдебна практика административните наказания, наложени от националните данъчни органи, и наказателните производства, образувани за престъпления в областта на ДДС, представляват прилагане на членове 2 и 273 от Директива

[13] Освен това обръщам внимание, че съгласно член 83г, алинея 7 от ЗАНН решението на съда съдържа „размера на наложената имуществена санкция“ (т. 3) и „описание на имуществото, което се отнема в полза на държавата, ако има такова“ (т. 4).

[14] Вж. точка 6 от акта за преюдициално запитване.

[15] Решение от 14 януари 2021 г., Окръжна прокуратура Хасково и Апелативна прокуратура Пловдив (C-393/19, EU:C:2021:8, т. 30).

2006/112/ЕО [16], както и на член 325 ДФЕС, и следователно на правото на Съюза по смисъла на член 51, параграф 1 от Хартата [17]. В случая доколкото имуществената санкция, която може да бъде наложена на дружеството Делта Строй по силата на член 83а от ЗАНН, е свързана с неизпълнение на задължения на неговия управител и представител за деклариране за целите на ДДС, което е довело до образуваното срещу него наказателно производство, разпоредбите от Хартата намират приложение съгласно тази съдебна практика.

26. Все пак, тъй като член 49 от Хартата прогласява принципа на законност на престъплението и наказанието, следва да се определи дали разглежданият в главното производство санкционен режим има наказателноправен характер. В това отношение трябва да се припомни, че съгласно практиката на Съда са релевантни три критерия. Първият критерий е правната квалификация на нарушението във вътрешното право, вторият — самото естество на нарушението, а третият — тежестта на санкцията, която може да бъде наложена на съответното лице. Макар запитващата юрисдикция да е тази, която трябва да прецени в светлината на тези критерии дали санкциите, предвидени от разглежданата в главното производство национална правна уредба, имат наказателноправен характер по смисъла на член 49 от Хартата, когато се произнася по преюдициално запитване, Съдът все пак може да направи уточнения, за да насочи тази юрисдикция при тълкуването ѝ [18].

27. В това отношение не се спори, че разглежданата имуществена санкция е свързана с престъпление, предвидено и наказуемо съгласно член 255 от Наказателния кодекс, въз основа на който срещу представителя на дружество Делта Строй е образувано наказателно производство, и тя е определена в член 83а и сл. от ЗАНН — разпоредби от глава четвърта, озаглавена „Административнонаказателни санкции спрямо юридически лица и еднолични търговци“. Санкцията е постановена от наказателен съд след провеждането на производство, уредено в членове 83б и 83г—83е от ЗАНН, като член 83ж от същия закон предвижда, че за неуредените в тези разпоредби въпроси се прилагат разпоредбите на Наказателно-процесуалния кодекс.

28. Съгласно сведенията на запитващата юрисдикция, целта на имуществената санкция е да наказва и да възпира извършването на престъпления, а не да възстанови причинени от тях вреди, което е характерно за репресивната цел, присъща на наказателноправната санкция по смисъла на член 49 от Хартата [19]. Що се отнася до тежестта на тази санкция, както беше уточнено, нейният максимален размер е 1 000 000 лева (около 510 000 EUR), което подкрепя анализа, че тя има наказателноправен характер по смисъла на член 49 от Хартата [20].

29. Следователно санкционният режим, предвиден от разглежданата в главното производство национална правна уредба, според мен има наказателноправен характер и в този смисъл може да се преценява с оглед на гарантираните с Хартата основни права, и по-специално на прогласения в член 49 от Хартата принцип на законност на престъплението и наказанието.

[16] Директива на Съвета от 28 ноември 2006 година относно общата система на данъка върху добавената стойност (ОВ L 347, 2006 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г. глава 9, том 3, стр. 7).

[17] Решения от 26 февруари 2013 г., Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, т. 24—28), и от 20 март 2018 г., Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, т. 8—21).

[18] Решение от 6 октомври 2021 г., „ЕКОТЕКС БЪЛГАРИЯ“ (C-544/19, EU:C:2021:803, т. 90 и 92).

[19] Вж. в този смисъл решение от 20 март 2018 г., Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, т. 31).

[20] Вж. по аналогия решение от 6 октомври 2021 г., „ЕКОТЕКС БЪЛГАРИЯ“ (C-544/19, EU:C:2021:803, т. 94 и 95).

Б. По първия преюдициален въпрос

30. Следва да се припомни, че в рамките на въведеното с член 267 ДФЕС производство за сътрудничество между националните юрисдикции и Съда той трябва да даде на националния съд полезен отговор, който да му позволи да реши спора, с който е сезиран. С оглед на това при необходимост Съдът трябва да преформулира въпросите, които са му зададени. Всъщност задача на Съда е да тълкува всички разпоредби от правото на Съюза, които са необходими на националните юрисдикции, за да се произнасят по споровете, с които са сезирани, дори тези разпоредби да не са изрично посочени във въпросите, отправени от тези юрисдикции до Съда [21].

31. При тези условия, за да се даде полезен отговор на запитващата юрисдикция, следва да се приеме съгласно горепосочената съдебна практика, че с първия си въпрос тази юрисдикция по същество иска да се установи дали членове 47, 48 и 49 от Хартата трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, по силата на която съдът може да наложи на юридическо лице имуществена санкция за престъпление, извършено от представляващото го физическо лице, но дори преди последното изобщо да е осъдено с влязла в сила присъда и при условие че след като му е била наложена санкция, юридическото лице е обжалвало в случай на прекратяване от прокурора на наказателното преследване срещу това физическо лице или на оправдаването му с влязъл в сила съдебен акт.

32. Освен това, макар докато Съюзът не се присъедини към ЕКПЧ, тя да не представлява формално интегриран в правния ред на Съюза правен акт, все пак трябва да се припомни, че както потвърждава член 6, параграф 3 ДЕС, признатите от ЕКПЧ основни права са част от правото на Съюза като общи принципи. Член 52, параграф 3 от Хартата — който гласи, че съдържащите се в нея права, съответстващи на права, гарантирани от ЕКПЧ, имат същия смисъл и обхват като дадените им в тази конвенция — има за цел да осигури необходимата съгласуваност между съответните права, без да засяга автономността на правото на Съюза и на Съда [22].

33. От разясненията относно Хартата — които съгласно член 6, параграф 1, трета алинея ДЕС и член 52, параграф 7 от Хартата трябва да се вземат предвид при тълкуването ѝ — следва, че в правото на Съюза членове 47 и 48 от Хартата осигуряват защитата, предоставена с членове 6 и 13 от ЕКПЧ [23]. Що се отнася до член 49 от Хартата, той съответства на член 7 от ЕКПЧ.

[21] Решение от 8 май 2019 г., PI (C-230/18, EU:C:2019:383, т. 42). Въпреки че поставените въпроси се отнасят за член 49 от Хартата, в преюдициалното запитване се посочват също и правата, гарантирани в член 6 от ЕКПЧ.

[22] Решение от 2 февруари 2021 г., Consob (C-481/19, EU:C:2021:84, т. 36).

[23] Решение от 13 септември 2018 г., UBS Europe и др. (C-358/16, EU:C:2018:715, т. 50).

1. По основните гаранции, признати на юридическите лица

34. Както беше посочено, принципът на признаване на основни права на юридическите лица вече е утвърден [24] с тълкуване в съдебната практика, което първоначално намира широко приложение в икономическата област, и по-специално в областта на конкуренцията, като последиците от свързаната с него правна уредба се отнасят главно до търговските дружества. В съдебните спорове във връзка със санкционирането на нарушенията на правото на конкуренцията, които не спадат stricto sensu към областта на наказателното право, Съдът прилага основните принципи на наказателното право и основните гаранции, закрепени в член 6 от ЕКПЧ [25] в полза на юридическите лица жалбоподатели. В този смисъл, както подчертава генералният адвокат Bot [26], Съдът допуска приложимостта на принципа за личната отговорност и неговата пряка последица, а именно принципа за личното понасяне на наказанията и санкциите, на който се основава носенето на отговорността за нарушение на правилата относно картелите [27].

35. По същия начин Съдът е постановил, че както следва от член 6, параграф 2 от ЕКПЧ, принципът на презумпцията за невиновност е част от основните права и че предвид характера на разглежданите нарушения, както и вида и тежестта на предвидените за тях санкции, той се прилага в производствата за нарушения на приложимите за предприятията правила относно конкуренцията, които производства могат да доведат до налагане на глоби или периодични имуществени санкции [28]. Припомням, че целта на презумпцията за невиновност е да се гарантира, че никой няма да бъде нито посочен, нито третиран като виновен в извършването на престъпление, преди вината му да бъде установена от съд [29].

36. Съдът е прилагал този закрепен в член 48, параграф 1 от Хартата принцип [30] и при определянето на обективните елементи на фактическия състав на предвидено в правото на Съюза нарушение, в случая на търговия с вътрешна информация, което може да доведе до налагането на административнонаказателни санкции [31]. Спазването отново на същия принцип, както и на принципа за индивидуализиране на наказанията, Съдът

[24] Наистина, очевидно е, че разликата в естеството на физическите и юридическите лица изключва упражняването на някои основни права, които предполагат въплъщаване (например забраната на изтезанията и на нечовешкото или унизително отнасяне или наказание). По-сложен е обаче въпросът за ограниченията при упражняване на различни права, признати в полза на юридическите лица. Практиката на Съда понякога показва различно третиране, с по-малко интензивна закрила за тези лица, по-специално що се отнася до правото на мълчание (решение от 2 февруари 2021 г., Consob (C-481/19, EU:C:2021:84) и защитата на личните данни (решение от 17 декември 2015 г., WebMindLicenses (C-419/14, EU:C:2015:832, т. 79 и цитираната съдебна практика).

[25] В постоянната съдебна практика се подчертава, че основните права са неразделна част от общите принципи на правото, за чието спазване следи Съдът, и че в това отношение той се вдъхновява от общите за държавите членки конституционни традиции и от указанията, съдържащи се в международните актове за защита на правата на човека, към които държавите членки са се присъединили или в чието изготвяне са участвали, като в това отношение ЕКПЧ има особено значение (вж. по-специално решение от 21 септември 1989 г., Hoechst/Комисия (46/87 и 227/88, EU:C:1989:337, т. 13).

[26] Вж. заключение на генералния адвокат Bot по дело ThyssenKrupp Nirosta/Комисия (C-352/09 P, EU:C:2010:635, т. 51 и 161).

[27] Вж. по-специално решения от 8 юли 1999 г., Комисия/Anic Partecipazioni (C-49/92 P, EU:C:1999:356, т. 78), и от 10 септември 2009 г., Akzo Nobel и др./Комисия (C-97/08 P, EU:C:2009:536, т. 56 и 77).

[28] Вж. в този смисъл решение от 8 юли 1999 г., Hüls/Комисия (C-199/92 P, EU:C:1999:358, т. 149 и 150).

[29] Решение от 16 юли 2009 г., Rubach (C-344/08, EU:C:2009:482, т. 31 и цитираната съдебна практика).

[30] Решение от 22 ноември 2012 г., E.ON Energie/Комисия (C-89/11 P, EU:C:2012:738, т. 72).

[31] Вж. в този смисъл решения от 23 декември 2009 г., Spector Photo Group и Van Raemdonck (C-45/08, EU:C:2009:806, т. 42 и 44), и от 9 септември 2021 г., Adler Real Estate и др. (C-546/18, EU:C:2021:711, т. 46).

гарантира [32] при възлагането на дружеството майка на отговорността за извършеното от дъщерното му дружество нарушение на правилата на конкуренцията, основано на понятието за стопанска единица и на презумпцията за ефективното упражняване на решаващо влияние на първото върху търговската политика на второто с оглед на обединяващите ги капиталови връзки [33].

37. Що се отнася конкретно до използването на механизъм на презумпция и отчитайки практиката на ЕСПЧ [34], Съдът посочва, че макар всяка правна система да познава фактически или правни презумпции, в областта на наказателното право член 48 от Хартата задължава държавите членки да не надвишават определен праг. По-конкретно принципът на презумпцията за невиновност, закрепен в тази разпоредба, задължава държавите членки да поставят фактическите или правните презумпции, съдържащи се в наказателноправните закони, в разумни граници, като вземат предвид сериозността на правно защитеното благо и запазват правото на защита [35].

38. Важно е да се подчертае, че правото на защита е част от различните аспекти, които включва принципът на ефективна съдебна защита, закрепен в член 47 от Хартата [36]. Алинея първа от последната разпоредба гласи, че всеки, чиито права и свободи, гарантирани от правото на Съюза, са били нарушени, има право на ефективни правни средства за защита в съответствие с предвидените в този член условия. На това право съответства наложеното на държавите членки задължение в член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС, а именно да установяват правните средства, необходими за осигуряването на ефективна правна защита в областите, обхванати от правото на Съюза [37]. След като посочва, че правото на ефективни правни средства за защита пред съд, закрепено в член 47 от Хартата, се намира в дял VI от нея, посветен на правосъдието, в който се установяват други процесуални принципи, намиращи приложение както към физическите, така и към юридическите лица [38], Съдът постановява, че принципът на ефективна съдебна защита трябва да се тълкува в смисъл, че не се изключва възможността юридически лица да се позоват на него, като в това отношение при определени условия може да им бъде предоставена правна помощ [39].

39. В заключение считам, че доколкото, както в случая, имуществената санкция, която може да бъде наложена на юридическо лице, е във връзка с престъпление и има наказателноправен характер, свързаното с тази санкция производство попада в

[32] В противовес на тази съдебна практика следва да се подчертае боязливостта на европейския законодател, който изключва юридическите лица от приложното поле на Директива (ЕС) 2016/343 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 година относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невиновност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство (ОВ L 65, 2016 г., стр. 1), като счита, че е прекалено рано да се създава законодателна уредба на равнището на Съюза на презумпцията за невиновност по отношение на юридическите лица, която следва да се гарантира от съществуващите нормативни гаранции и от съдебната практика, чиято бъдеща еволюция следва да определи дали са необходими действия на Съюза, съгласно съображения 14 и 15 от този акт.

[33] Вж., по-специално и неотдавна, решения от 28 октомври 2020 г., Pirelli & C./Комисия (C-611/18 P, непубликувано, EU:C:2020:868, т. 65—71), и от 15 април 2021 г., Italmobiliare и др./Комисия (C-694/19 P, непубликувано, EU:C:2021:286, т. 52—59).

[34] Вж. например ЕСПЧ, 23 юли 2002 г., Janosevic с/у Швеция, CE:ECHR:2002:0723JUD003461997, § 101 и цитираната съдебна практика.

[35] Решения от 23 декември 2009 г., Spector Photo Group и Van Raemdonck (C-45/08, EU:C:2009:806, т. 43), и от 9 септември 2021 г. Adler Real Estate и др. (C-546/18, EU:C:2021:711, т. 47).

[36] Решение от 6 ноември 2012 г., Otis и др. (C-199/11, EU:C:2012:684, т. 48), в което Съдът посочва също и правото на достъп до съд. Бих искал да припомня, че именно в член 48, параграф 2 от Хартата се предвижда, че на всеки обвиняем се гарантира зачитане на правото на защита.

[37] Решение от 6 октомври 2020 г. État luxembourgeois (Право на правно средство за защита срещу искане за информация в данъчната област) (C-245/19 и C-246/19, EU:C:2020:795, т. 47).

[38] Този извод очевидно се основава на отчитането на функционалното и обективно понятие „правен субект“, тоест участник в процеса пред съд, независимо от разграничението между физически и юридически лица.

[39] Решение от 22 декември 2010 г., DEB (C-279/09, EU:C:2010:811, т. 40 и 59).

приложното поле на членове 6 и 7 от ЕКПЧ и в този смисъл това лице има основание да се позовава на основните права, прогласени в членове 47—49 от Хартата, и следователно органите на държавите членки трябва да гарантират спазването на тези права [40].

40. Именно с оглед на гореизложените съображения следва да се анализира съвместимостта на разглежданата в главното производство национална правна уредба.

2. По съвместимостта на разглежданата национална правна уредба с оглед на използването на двоен механизъм на презумпция

а) Предварителни бележки

41. В акта за преюдициално запитване запитващата юрисдикция излага съмненията си относно съвместимостта на националната правна уредба с правото на Съюза, като се позовава на решение G.I.E.M. s.r.l и др. с/у Италия [41], в което ЕСПЧ постановява, че член 7 от ЕКПЧ изключва налагането на наказателна санкция на лице, без предварително да бъде установена неговата лична наказателна отговорност, което предполага установяването от сезирания съд, че са налице всички елементи на фактическия състав на съответното престъпно деяние. В противен случай презумпцията за невиновност, гарантирана с член 6, параграф 2 от ЕКПЧ, също би била нарушена.

42. Струва ми се необходимо, на първо място, да подчертая, че запитващата юрисдикция не е разбрала правилно обхвата на посоченото по-горе съдебно решение. ЕСПЧ изисква предварително да се установи наказателната отговорност на лицето, на което е наложена санкция, като се спазват предвидените в член 7 от ЕКПЧ гаранции и вследствие на производство, което не е задължително да бъде наказателно, но отговаря на изискванията на член 6 от тази конвенция. Във връзка с това конкретно положение той приема по разглежданото дело, че констатирането от националните юрисдикции на всички елементи на фактическия състав на съответното престъпно деяние по същество може да се разглежда като такова установяване на отговорността и следователно като осъждане по смисъла на член 7 от ЕКПЧ [42].

43. Наистина в съответствие с член 6, параграф 2 и член 7 от ЕКПЧ, чиято обща черта е, че защитават правото на всяко лице да не му бъде налагано наказание преди надлежното установяване на личната му отговорност, ЕСПЧ припомня забраната лицето да бъде наказано за престъпление, извършено от друго лице. В този случай ЕСПЧ счита, че мярката конфискация, наложена на юридически лица, които не са страни в производството, тъй като по закон не могат да извършат престъпление, води до нарушаване на принципа за невъзможност за налагане на санкция на лице за действие, за което наказателна отговорност носи друго лице. Като се изключи фактът, че очевидно преценката на ЕСПЧ до голяма степен зависи от обстоятелствата в конкретния случай, които особено се различават от тези по настоящото дело, струва ми се важно да се отбележи, че запитващата

[40] Вж. в този смисъл решение от 6 октомври 2021 г., Prokuratura Rejonowa Łódź-Bałuty (C-338/20, EU:C:2021:805, т. 29 и 30), като следва да се отбележи, че „адресатите“ на решенията, с които се санкционират посочените в това решение пътнотранспортни нарушения, могат да бъдат физически или юридически лица.

[41] ЕСПЧ, 28 юни 2018 г., G.I.E.M. s.r.l и др. с/у Италия, CE:ECHR:2018:0628JUD000182806, § 255—261.

[42] ЕСПЧ, 28 юни 2018 г. G.I.E.M s.r.l и др. с/у Италия (CE:ECHR:2018:0628JUD000182806, § 255—261).

юрисдикция е пропуснала също преди всичко да вземе предвид предварителното припомняне от ЕСПЧ на възможността за прилагане на презумпции, включително на плоскостта на член 7 от ЕКПЧ, и следователно на презумпции за отговорност [43].

44. Отбелязвам на второ място, че правомощията на сезирания съд са определени в член 83г, алинея 5 от ЗАНН, а именно да прецени дали съответното юридическо лице е получило неправомерна облага, има ли връзка между извършителя на престъпното деяние и юридическото лице, както и между престъпното деяние и облагата за юридическото лице, и на последно място, да установи размера и имуществения характер на неправомерната облага. Като приема, че не е компетентна да провери дали е извършено данъчно престъпление, което е предмет на разглеждане в образуваното срещу ЗК паралелно наказателно производство, запитващата юрисдикция тълкува стриктно тази разпоредба, което не се приема от Комисията. Тя твърди, че установяването на наличие на „неправомерна“ облага е сред правомощията на съда и че характеризирането ѝ с това определение непременно позволява разискване относно наличието на престъпно деяние. Следва да се припомни обаче, че съгласно постоянната практика на Съда в рамките на производството по член 267 ДФЕС, макар Съдът да е компетентен да тълкува разпоредбите на правото на Съюза, единствено запитващата юрисдикция може да тълкува националното законодателство. Поради това Съдът следва да се придържа към тълкуването на националното право, което му е изложила тази юрисдикция [44].

45. С оглед на това следва да се прецени съвместимостта на предвиденото в член 83а и сл. от ЗАНН производство, което се основава на двоен механизъм на презумпция, като трябва да се припомни, че макар Съдът да не следва да се произнася в рамките на преюдициално производство по съвместимостта на разпоредби на националното право с правните норми на Съюза, той е компетентен да предостави на запитващата юрисдикция всички насоки за тълкуване, свързани с това право, които да ѝ позволят да прецени тази съвместимост при решаването на делото, с което е сезирана [45].

б) По презумпцията за възлагане на отговорността за престъпното деяние на юридическото лице

46. Що се отнася до възприетия в българската правна уредба режим на наказателна отговорност на юридическите лица, налага се изводът, че става въпрос за специална отговорност, ограничена до престъпленията, за които е предвидена, замислена въз основа на модел на представителство. Така сезираният наказателен съд не може да признае пряко съответното юридическо лице за виновно за извършено престъпление, тъй като отговорността му е „свързана“ с тази на физическо лице, чиято самоличност е установена, за което се счита, че предвид положението си е действало за сметка на юридическото лице, потенциален или доказан получател на имуществена облага, произтичаща от престъпно деяние. Следователно за презумираното в настоящия случай престъпление, извършено от това физическо лице, може да бъде упрекнато юридическото лице и да обоснове ангажирането на неговата отговорност, без да е необходимо доказването на негова отделна вина.

[43] ЕСПЧ, 28 юни 2018 г., G.I.E.M. s.r.l и др. с/у Италия (CE:ECHR:2018:0628JUD000182806, § 243 и 244).

[44] Решение от 26 юни 2019 г., Addiko Bank (C-407/18, EU:C:2019:537, т. 52).

[45] Решение от 15 април 2021 г., Grupa Warzywna (C-935/19, EU:C:2021:287, т. 20).

47. Тази отговорност на юридическото лице наподобява непряка или косвена отговорност, като следва да се подчертае, че това юридическо лице може да действа само чрез физически лица, способни да формират волята му. Такава квалификация, която би била в противоречие с член 7 от ЕКПЧ и член 49 от Хартата, в които е закрепен принципът на индивидуализиране на наказанията, обаче не е подходяща за отговорност, основана на техниката на представителството. Всъщност съответното физическо лице не е различно от юридическото лице, а е юридическото лице и се идентифицира с него. Юридическото лице ще носи наказателна отговорност като деец на извършеното за негова сметка престъпно деяние от способно да формира волята му физическо лице, което е осъществило елементите на състава на деянието. Става въпрос за отговорност за лични действия чрез представителство, а не по заместване [46].

48. От друга страна, следва да се посочи, че в съдебно състезателно производство юридическото лице има възможност да обори тази презумпция за възлагане на отговорност за престъплението, разкривайки така нейния оборим характер, изискван от Съда [47]. ЕСПЧ приема, че що се отнася до използването на фактически или правни презумпции в областта на наказателното право, държавите членки не трябва да надвишават определен праг, който в случая е надвишен, когато презумпция води до лишаване на лицето от всякаква възможност да се оневини във връзка с деянията, за извършването на които е обвинено, като по този начин го лишава от възможността да се ползва от принципа на презумпцията за невиновност [48].

49. Във връзка с това следва да се отбележи, че внесеното от прокурора предложение за санкция трябва да съдържа някои елементи, определени в член 83б, алинея 2 от ЗАНН, които свидетелстват за тежестта на доказване, която се носи от прокуратурата по-специално относно вида и размера на облагата, както и относно наличието на пряка връзка между престъплението и тази облага. Засегнатото юридическо лице, което трябва да бъде призовано в откритото съдебно заседание за разглеждане на това предложение, има възможност да го оспори при упражняване на правото си на защита. Обхватът на съдебния контрол, както е определен в член 83г, алинея 5 от ЗАНН, всъщност показва оборимия характер на презумпцията за възлагане на отговорност за престъпното деяние, като наред с други елементи и въз основа на събраните служебно или по искане на страните доказателства, съдът трябва да прецени има ли връзка между извършителя на престъпното деяние и юридическото лице [49]. Така се оказва, че сезираният съд е компетентен да разгледа всички фактически и правни въпроси, от значение *за спора, с който е сезиран* [50].

[46] Същия модел избира европейският законодател в различни актове, по-специално в Директива 2005/35/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 септември 2005 година относно замърсяването от кораби и относно въвеждането на санкции, включително наказателноправни санкции, за нарушения, свързани със замърсяване (ОВ L 255, 2005 г., стр. 11; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 15, стр. 158), изменена с Директива 2009/123/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 г. (ОВ L 280, 2009 г., стр. 52) и в Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 година относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяна на Рамково решение 2002/629/ПВР на Съвета (ОВ L 101, 2011 г., стр. 1).

[47] Решение от 23 декември 2009 г., Spector Photo Group и Van Raemdonck (C-45/08, EU:C:2009:806, т. 44).

[48] ЕСПЧ, 28 юни 2018 г., G.I.E.M. s.r.l и др. с/у Италия, CE:ECHR:2018:0628JUD000182806, § 243 и цитираната съдебна практика.

[49] Освен това решението, с което съдът налага имуществена санкция на юридическото лице, подлежи на обжалване в срок от четиринадесет дни, считано от съобщаването му на страните. Компетентният апелативен съд може да измени или да отмени това решение.

[50] Решение от 9 септември 2021 г., Adler Real Estate и др. (C-546/18, EU:C:2021:711, т. 53).

в) По презумпцията за извършване на престъпното деяние

50. От българската правна уредба следва, че наказателният съд може да бъде сезиран с предложение на прокурора, съдържащо личните данни на „обвиняемите“ за престъплението лица, и че той може да наложи имуществена санкция на юридическо лице „независимо от осъществяването на наказателната отговорност на съучастниците [физически лица] в извършване на престъплението“ [51]. Така се оказва, че юридическото лице може да бъде санкционирано по наказателен ред за престъпно деяние, за което се презумира, че е извършено от физическото лице, способно да формира волята му, без компетентният първоинстанционен или въззивен съд [52] да може да прецени дали това престъпно деяние действително е извършено, въпрос, оставен за решаване със съдебното решение, което ще бъде постановено по отношение на това второ лице, нито да спре производството до постановяването на това решение [53].

51. Разбира се, може да се отбележи, че предложението на прокурора трябва да съдържа описание на престъплението, в което се уточняват обстоятелствата, при които е било извършено, и опис на писмените материали, от които се установяват тези обстоятелства, което може да докаже факти, въз основа на които на пръв поглед може разумно да се изведе вероятна отговорност за деянието [54]. Освен това и преди всичко член 83e от ЗАНН предвижда възможност за възобновяване на производството по-специално по инициатива на санкционираното юридическо лице, при прекратяване от прокуратурата на наказателното производство срещу това физическо лице, когато деянието не е извършено или не съставлява престъпление [55] или когато лицето бъде оправдано с влязъл в сила съдебен акт [56]. След приключване на състезателно производство и ако счита, че искането за възобновяване е основателно, така сезираната юрисдикция може да отмени решението, с което е наложена санкция [57]. Следователно презумпцията за извършване на престъплението може да бъде оборена.

[51] Вж. съответно член 83б, алинея 2, точка 5 и член 83а, алинея 4 от ЗАНН. В случая не се спори, че към датата на преюдициалното запитване воденото срещу лицето, управляващо и представляващо дружество Делта Строй, наказателно производство за укриване на данни при деклариране на ДДС все още е било висящо.

[52] Нищо в представената на Съда преписка не позволява да се приеме, че въззивният съд има по-широка компетентност от тази на първоинстанционния съд, що се отнася до преценката на отговорността на юридическото лице.

[53] От акта за преюдициално запитване се установява, че съответното физическо и юридическо лице се третират поотделно от процесуална гледна точка и не може да се счита, че в наказателното производство, образувано срещу него за същото престъпление, първото може да упражнява правото на защита на второто лице. Това право има субективен характер, така че самите засегнати страни трябва да могат да го упражнят ефективно, без оглед на характера на производството, на което са обект (решение от 9 септември 2021 г., Adler Real Estate и др. (C-546/18, EU:C:2021:711, т. 59).

[54] Следва да се припомни, че Съдът е постановил по същество, че при условие че се спазват правата, гарантирани от правото на Съюза, и по-специално от Хартата, националната данъчна администрация, с цел да установи наличието на измама с ДДС, трябва да може да използва доказателства, събрани в неприключили наказателни производства, които не засягат данъчнозадълженото лице (решения от 16 октомври 2019 г., Glencore Agriculture Hungary (C-189/18, EU:C:2019:861, т. 38), и от 24 февруари 2022 г., SC Cridar Cons (C-582/20, EU:C:2022:114, т. 37).

[55] Вж. точка 2 от акта за преюдициално запитване.

[56] Член 4, параграф 2 от Протокол № 7 към ЕКПЧ предвижда възможността за евентуално възобновяване на наказателното производство, ако има доказателства за нови или новооткрити обстоятелства или за съществен порок на предходния процес, които са повлияли на неговия изход.

[57] Настъпването на една от посочените хипотези, прекратяване от прокуратурата на образуваното срещу това физическо лице досъдебно производство, когато деянието не е извършено или не съставлява престъпление или оправдаването му, не оставя място за никакво съмнение относно изхода от това ново разглеждане на делото, като се има предвид механизмът за вменяване на отговорност за престъпното деяние чрез представителство, приет за да се обоснове отговорността на физическото лице.

52. Следва да се приеме обаче, че засегнатото юридическо лице може да бъде осъдено с влязла в сила присъда [58], приведена в изпълнение, без то да има възможност да изложи възраженията си относно извършването на данъчното престъпление, за което му е вменена отговорност, преди приемането на това обективно увреждащо решение, което може да засегне зачитането на правото на защита [59].

53. Нещо повече, възобновяването на горепосоченото производство представлява прилагане на извънреден способ за защита, който се явява продължение на първото производство [60] и чието започване е свързано с несигурно събитие от гледна точка на момента на неговото настъпване. Възможно е оправдателната присъда по отношение на обвиняемото физическо лице да бъде постановена едва след упражняването на способи за защита, което съответно ще удължи това производство. Докато продължава воденото срещу представителя на дружеството наказателно производство, както в случая, това дружество действително е лишено от възможността да подаде искането за възобновяване до юрисдикция, компетентна да установи липсата на извършване на престъплението, за което му е възложена отговорност, а оттам и неоснователността на наложената наказателна санкция. Достъпът до такава юрисдикция обаче не трябва да бъде поставен в зависимост от условия, които го правят прекомерно труден [61], тъй като засегнатото юридическо лице не може да бъде лишено от горепосочената възможност след изтичането на разумен срок. Такова положение може да влезе в противоречие с правото на достъп до съд [62].

54. Все пак правото на достъп до съд и принципът на зачитане на правото на защита не са абсолютни, а при определени условия могат да бъдат предмет на ограничения [63].

г) По ограничаването на основните гаранции

55. В член 52, параграф 1 от Хартата се предвижда, че ограничения могат да се въвеждат при упражняването на гарантираните от нея права и свободи, при условие, първо, че тези ограничения бъдат предвидени в закон, второ, че те зачитат основното съдържание на съответните права и свободи, и трето, че при спазване на принципа на пропорционалност са необходими и действително отговарят на признати от Съюза цели от общ интерес или на необходимостта да се защитят правата и свободите на други хора [64]. В това отношение припомням, че Съдът изисква използването на фактически или правни презумпции в областта на наказателното право да бъде поставено „в разумни граници“, като се вземе предвид сериозността на правно защитеното благо и се запази правото на защита. Според ЕСПЧ държавите трябва да постигат равновесие между тези два елемента; с други думи, използваните средства трябва да бъдат разумно пропорционални на преследваната законосъобразна цел [65].

[58] При липсата на въззивно обжалване или при отхвърляне на жалбата (вж. член 83д, алинея 5 и член 83е от ЗАНН).

[59] Вж. по аналогия решения от 16 октомври 2019 г., Glencore Agriculture Hungary (C-189/18, EU:C:2019:861, т. 41 и 52), и от 4 юни 2020 г., C.F. (Данъчна ревизия) (C-430/19, EU:C:2020:429, т. 30). Тази практика на Съда относно данъчно ревизионно производство в областта на ДДС трябва да намери приложение a fortiori в рамките на производство, което в същата област може да доведе до приемането на имуществена санкция с наказателен характер.

[60] Вж. в този смисъл решение от 5 юни 2014 г., M (C-398/12, EU:C:2014:1057, т. 39).

[61] Вж. в този смисъл решение от 14 ноември 2013 г., Baláž (C-60/12, EU:C:2013:733, т. 46).

[62] Вж. по аналогия решение от 24 февруари 2022 г., SC Cridar Cons (C-582/20, EU:C:2022:114, т. 51).

[63] Решения от 24 февруари 2022 г., SC Cridar Cons (C-582/20, EU:C:2022:114, т. 50), и от 16 октомври 2019 г., Glencore Agriculture Hungary (C-189/18, EU:C:2019:861, т. 43).

[64] Решение от 6 октомври 2020 г., État luxembourgeois (Право на правно средство на защита срещу искане за информация в данъчната област) (C-245/19 и C-246/19, EU:C:2020:795, т. 51).

[65] Решение ЕСПЧ, 23 юли 2002 г., Janosevic с/у Швеция, CE:ECHR:2002:0723JUD003461997, § 101.

56. Отбелязвам, на първо място, че от акта за преюдициално запитване се установява, че правната основа на режима на отговорност на юридическото лице за разглежданото данъчно престъпление е установена в член 83а и сл. от ЗАНН, така че трябва да се счита, че тя е предвидена в националното законодателство. На второ място, според мен този режим зачита основното съдържание на основното право на ефективна съдебна защита, що се отнася до неговите два съставни елемента — зачитането на правото на защита и зачитането на правото на достъп до съд. Всъщност посоченият режим не поставя под въпрос тези права като такива. Единствено е наложена процесуална правна уредба, която включва прилагането на извънреден способ за защита за упражняването им в пълен обем [66].

57. На трето място, струва ми се, че предвиденият в член 83а и сл. от ЗАНН режим на отговорност на юридическите лица отговаря на цел от общ интерес. Независимо от липсата на уточнения в акта за преюдициално запитване, всъщност е възможно да се приеме, че този режим е свързан с изпълнението на възложеното на всяка държава членка задължение да вземе всички законодателни и административни мерки, с които може да се гарантира събирането на целия дължим на нейната територия ДДС и да се предотвратят измамите [67]. Така член 325, параграф 1 ДФЕС задължава държавите членки да се борят с измамата и с всяка друга незаконна дейност, която засяга финансовите интереси на Съюза, чрез ефективни и възпиращи мерки. Във връзка с това следва да се припомни, че тъй като собствените ресурси на Съюза съгласно член 2, буква б) от Решение 2007/436/ЕО, Евратом [68] включват по-специално приходите, получени от прилагането на унифицирана ставка към хармонизираните бази за изчисляване на ДДС, определени според правилата на Съюза, съществува пряка връзка между събирането на приходите от ДДС в съответствие с приложимото право на Съюза и предоставянето на разположение на бюджета на Съюза на съответните ресурси от ДДС, доколкото всеки пропуск при събирането на първите може да доведе до намаляване на вторите [69].

58. За да гарантират събирането на всички тези приходи и така да осигурят защитата на финансовите интереси на Съюза, държавите членки са свободни да избират приложимите санкции, които могат да бъдат административни, наказателноправни или съчетание от двете. За ефективното и възпиращо действие на борбата срещу някои случаи на измами в големи размери в областта на ДДС обаче могат да бъдат необходими наказателноправни санкции, както изисква член 2, параграф 1 от съставената на основание член K.3 от Договора за Европейския съюз Конвенция за защита на финансовите интереси на Европейските общности, подписана в Брюксел на 26 юли 1995 г. [70], във връзка с член 1, параграф 1 от Конвенцията. Държавите членки трябва и да гарантират, че предвидените в националното право правила на наказателния процес позволяват ефективно наказване на престъпленията, свързани с такива деяния. В този контекст на първо място националният законодател следва да вземе необходимите мерки. Той трябва при необходимост да измени правната уредба и да гарантира, че процесуалният ред, приложим при преследването на престъпленията, които засягат финансовите интереси на Съюза, не е

66 Вж. по аналогия решение от 6 ноември 2012 г., Otis и др. (C-199/11, EU:C:2012:684, т. 63 и 64).

67 Вж. в този смисъл решение от 26 февруари 2013 г., Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, т. 25).

68 Решение на Съвета от 7 юни 2007 година относно системата на собствените ресурси на Европейските общности (ОВ L 163, 2007 г., стр. 17).

69 Решение от 17 януари 2019 г., Дзивев и др. (C-310/16, EU:C:2019:30, т. 25 и 26).

70 ОВ C 316, 1995 г., стр. 49; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 12, стр. 51.

формулиран по такъв начин, че поради присъщи за него особености да съществува системен риск за ненаказуемост на деянията, представляващи такива престъпления, както и да гарантира защитата на основните права на обвиняемите лица [71].

59. На четвърто място, макар запитващата юрисдикция да трябва да провери с оглед на конкретните обстоятелства по главното производство дали ограниченията, въведени с българския режим на отговорност, не са явно непропорционални спрямо преследваната цел [72], може да се посочи, че по принцип налагането на наказания за административни нарушения или престъпления за неизпълнението на задължения за деклариране за целите на ДДС може да гарантира спазването на правната уредба в тази област и е в състояние следователно да гарантира осъществяването на преследваната в това отношение цел [73].

60. В разглежданата правна уредба приемането на решение за налагане на имуществена санкция на юридическото лице от първоинстанционния съд има за цел да гарантира бързото протичане на производствата, водени за установяването на данъчни престъпления и за налагането на наказания за тях, въз основа на разумна вероятност на инкриминираните деяния [74] и на възможността за възлагане на отговорност за извършването им на юридическото лице и на способното да формира волята му физическо лице. Последното е обвинено пряко за противоправните си деяния, което предотвратява всякакво освобождаване от отговорност, и е наясно, че излага юридическото лице на опасност от едновременното образуване на производство и налагане на санкции с наказателноправен характер вследствие на поведението си. Възможността за санкциониране на юридическото лице на по-ранен етап от производството ограничава риска за ненаказуемост, който може да бъде свързан по-специално с умишлено довеждане до състояние на неплатежоспособност. Тя позволява да се упражни натиск върху дружеството, за да бъде задължено да изпълни наложените му данъчни задължения. С оглед на това според мен разглежданата национална правна уредба може да се счита за ефективен инструмент за предотвратяване и наказване на престъпленията на предприятията — данъчнозадължени лица по ДДС. Този инструмент е още по-необходим в рамките на система на данъчно облагане, основана на сведенията, предоставяни от данъчнозадължените лица.

61. Оказва се освен това, че не се налага използването на по-малко ограничителна от този механизъм мярка, която може да осъществи в същата степен целите за борба срещу измамите, свързани с ДДС [75]. Отбелязвам в това отношение, че ми се струва, че старата редакция на ЗАНН, която обуславя санкционирането на юридическото лице от окончателното осъждане на физическото лице, способно да формира волята му, не предоставя същите гаранции за ефективност, що се отнася до предотвратяването на риска за ненаказуемост и до необходимостта от наказване в най-кратък срок на тежка форма на икономическа престъпност, увреждаща обществения интерес, но също и интересите на конкурентните предприятия, които спазват данъчното законодателство.

[71] Вж. в този смисъл решение от 17 януари 2019 г., Дзивев и др. (C-310/16, EU:C:2019:30, т. 27, 29 и 31).

[72] Вж. в този смисъл решение от 6 септември 2012 г., Trade Agency (C-619/10, EU:C:2012:531, т. 59).

[73] Вж. по аналогия решение от 14 октомври 2021 г., Landespolizeidirektion Steiermark (Игрални автомати) (C-231/20, EU:C:2021:845, т. 44).

[74] Струва ми се, че в случая установяването на измама с ДДС, свързана с неизпълнение от управителя и представляващия юридическото лице на задълженията му за деклариране в тази област, не може да доведе до големи трудности, свързани с доказването.

[75] Вж. в този смисъл решение от 27 септември 2017 г., Puškár (C-73/16, EU:C:2017:725, т. 68).

62. На последно място, не изглежда да е налице явна несъразмерност между преследваните цели и неудобствата, причинени от процесуална уредба, съчетаваща първоначално двуинстанционно съдебно производство и правен способ за преразглеждане [76], при условие обаче че запитващата юрисдикция извърши проверка в два аспекта.

63. Първо, безспорно е, че ако счете, че подаденото от юридическото лице искане за възобновяване на производството е основателно, сезираната юрисдикция отменя решението за налагане на санкция и връща делото за ново разглеждане [77]. Освен че посоченото искане не води автоматично до спиране на изпълнението на това решение, в представеното описание на националното законодателство няма сведения за последствията от евентуални мерки за изпълнение и за възможно възстановяване на наложената имуществена санкция след отмяната на решението за налагане на санкция, което ми се струва наложително. Припомням, че във връзка със сходна проблематика Съдът е постановил, че държавите членки по принцип са задължени да възстановят събраните в нарушение на правото на Съюза данъци и че с искането за възстановяване на неоснователно внесен ДДС се упражнява правото да се получи обратно недължимо платеното, чиято цел е да се заличат последиците от несъвместимостта на данъка с правото на Съюза, като се неутрализира икономическата тежест, неоснователно възложена на оператора, който в крайна сметка фактически я е понесъл [78]. Освен това редът и условията за възстановяване на надвзет ДДС трябва да позволяват на данъчнозадълженото лице при адекватни условия изцяло да възстанови вземането, което произтича от надвзетия данък, което означава, че възстановяването трябва да се направи в разумен срок и че във всички случаи възприетият метод на възстановяване не трябва да създава никакъв финансов риск за данъчнозадълженото лице [79].

64. Второ, от акта за преюдициално запитване, изглежда, следва, че до подаване на искането за възобновяване на производството санкционираното юридическо лице не може да възрази срещу принудителното изпълнение на решение, водещо до сериозни последици за финансовата му стабилност, включително до опасност от изпадане в несъстоятелност. При тези обстоятелства според мен запитващата юрисдикция трябва да провери дали разглежданата национална правна уредба позволява или допуска приемането на временни

[76] Вж. в този смисъл решение от 27 септември 2017 г., Puškár (C-73/16, EU:C:2017:725, т. 69). С други думи, предизвиканите неудобства не трябва да бъдат несъразмерни спрямо заложените цели.

[77] В хипотезата на прекратяване на наказателното производство срещу физическото лице или на оправдаването му може да се постави въпрос за предмета и оттам за смисъла от ново разглеждане на делото, що се отнася до отговорността на юридическото лице в рамките на режим, основан на възлагането на отговорност на това лице за престъпление, за което се предполага, че е извършено от това физическо лице, и изглежда, на кумулирането на отговорности, при което се забранява преследването само на юридическото лице за противоправно деяние на неговия представител, без да се разследва и докаже вината на последния.

[78] Решение от 24 февруари 2022 г., SC Cridar Cons (C-582/20, EU:C:2022:114, т. 55). Освен това при преценката на разумните граници, в които държавите могат да привеждат в изпълнение решение за увеличение на данъка, преди да има произнасяне по жалба във връзка с такова увеличение, ЕСПЧ счита, че би трябвало да се вземе предвид възможността за възстановяване на предишното правно положение, ако такава жалба бъде уважена и следователно за възстановяването на всяка недължимо платена сума от данъчнозадълженото лице (вж. също и ЕСПЧ, 23 юли 2002 г., Janosevic с/у Швеция, CE:ECHR:2002:0723JUD003461997, § 105—109).

[79] Вж. в този смисъл решение от 6 юли 2017 г., Glencore Agriculture Hungary (C-254/16, EU:C:2017:522, т. 20).

мерки като спирането на производството за принудително изпълнение в изключителни случаи, когато неотложността на положението ги налага[80], или с други думи, за да се предотврати настъпването на необратими отрицателни последици.

65. С тези две резерви считам, че презумпциите, приети в разглежданата в главното производство национална правна уредба, са поставени в разумни граници в съответствие с изискването на Съда.

B. По втория преюдициален въпрос

66. Като се вземе предвид предварително констатираната неприложимост на Рамково решение 2005/212 и съдържанието на предложения отговор на първия преюдициален въпрос, според мен вторият преюдициален въпрос трябва да се преформулира в смисъл, че запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 49 от Хартата допуска правна уредба като разглежданата в главното производство, която предвижда, че наложената на юридическото лице имуществена санкция е поне равна на стойността на неправомерната облага.

67. Във връзка с това следва да се припомни, че тежестта на санкцията трябва да съответства на тежестта на съответното престъпление, като това изискване произтича не само от член 52, параграф 1 от Хартата, но и от принципа на пропорционалност на наказанията, закрепен в член 49, параграф 3 от същата. Този принцип е задължителен по отношение на определянето на правилата относно тежестта на глобите и преценката на обстоятелствата, които могат да бъдат отчитани при определянето на тези глоби. От практиката на Съда следва и че административните или репресивните мерки, предвидени в дадено национално законодателство, не трябва да надхвърлят границите на необходимото за постигането на легитимно преследваните от това законодателство цели[81]. Макар запитващата юрисдикция да е тази, която трябва да прецени дали размерът на санкцията надхвърля необходимото за постигането на тези цели, следва да ѝ се посочат някои обстоятелства по главното производство, които биха ѝ позволили да определи дали наложената санкция е съобразена с принципа на пропорционалност[82].

68. Както беше посочено, целта на разглежданата в главното производство национална правна уредба — цел, която е законосъобразна — да се санкционира данъчната измама, в случая фактът, че ЗК с цел измама е избегнала установяването и плащането на ДДС от дружеството Делта Строй, чийто управител и представител е, осигурявайки така на посоченото дружество облага в размер на 11 388,98 лева. Що се отнася до реда и условията за определяне на размера на имуществената санкция, тази правна уредба предвижда възможност за съда да наложи на дружеството глоба „до 1 000 000 лв., но не по-малко от равностойността на облагата“. По този начин правната уредба допуска имуществени санкции на различни равнища в рамките на диапазон, с горна граница или максимално

[80] Вж. в този смисъл решения от 18 март 2010 г., Alassini и др. (C-317/08—C-320/08, EU:C:2010:146, т. 67), от 14 юни 2017 г., Menini и Rampanelli (C-75/16, EU:C:2017:457, т. 61), и от 27 септември 2017 г., Puškár (C-73/16, EU:C:2017:725, т. 70 и 71). В тези решения Съдът е постановил, че принципът на ефективна съдебна защита, препотвърден от член 47 от Хартата, допуска национална правна уредба, която обуславя предявяването на иск или подаването на жалба по съдебен ред от предварителното провеждане на извънсъдебна помирителна процедура и извънсъдебна процедура по медиация или от задължението за изчерпване на наличните средства за защита по административен ред, при условие по-специално че тези процедури не забавят съществено подаването на жалба по съдебен ред и че в изключителни случаи са възможни временни мерки, когато неотложността на положението ги налага.

[81] Решение от 6 октомври 2021 г., „ЕКОТЕКС БЪЛГАРИЯ“ (C-544/19, EU:C:2021:803, т. 97—99).

[82] Решение от 15 април 2021 г., Grupa Warzywna (C-935/19, EU:C:2021:287, т. 28).

наказание, изразено като фиксирана сума, и долна граница или минимално наказание, съответстващо на механичното възпроизвеждане на размера на неправомерната облага, като решаващият осъждането на обвиненото юридическо лице съд трябва да се съобразява с тези размери. Поради това може да се счита, че разглежданата правна уредба оставя на съда грижата да съобрази санкцията в рамките на двете предвидени граници, като вземе предвид тежестта на престъпното деяние и положението на неговия извършител.

69. Може ли все пак самото съществуване на минимално наказание да обоснове извода за неспазване на необходимото индивидуализиране на санкцията, изразено чрез принципа на пропорционалност? Отбелязвам, че когато става въпрос за административна санкция, наложена в случай на завишаване на размера на надвзетия ДДС, е установено, че такава санкция е непропорционална, доколкото минималният ѝ размер не може да бъде намален в зависимост от много специфичните условия в конкретния случай[83]. В областта на незаконното предлагане на хазартни игри чрез осигуряване на игрални автомати Съдът е приел, че налагането на минимална глоба за всеки неразрешен игрален автомат само по себе си не изглежда непропорционално с оглед на тежестта на разглежданите нарушения. Той обаче допълва, че по отношение на „размера на минималната глоба“ националната юрисдикция, за да прецени пропорционалността ѝ, трябва да вземе предвид съотношението между размера на глобата, която би могла да бъде наложена, и икономическото предимство, произтичащо от извършеното нарушение, за да демотивира нарушителите да извършват такова нарушение, като същевременно трябва да се увери, като вземе предвид всички обстоятелства по случая, че така наложеният минимален размер не е непропорционален спрямо това предимство[84].

70. Струва ми се важно да се подчертае, че тези разрешения и формулировки явно са свързани с особените обстоятелства по съответните дела, които очевидно се различават от настоящото дело относно нарушението на задължения за деклариране за целите на ДДС. Може освен това да изглежда парадоксално, за да не кажа противоречиво, от една страна, да се приеме пропорционалността на санкционен режим, включващ минимална глоба, който по дефиниция задължава съда в преценката му за размера на глобата, и от друга страна, да се иска от съда да не се съобразява с него с оглед на обстоятелствата по случая.

71. Накрая ще припомня, че Съдът посочва общо, че строгостта на санкциите трябва да съответства на тежестта на наказваните с тях нарушения, включително и като гарантират реално възпиращ ефект[85], което предполага да се вземе предвид полученото в резултат на неправомерното поведение икономическо предимство[86]. В този контекст и предвид значението, което практиката на Съда придава на борбата с нарушенията в областта на ДДС[87], с оглед на реализирането на целта, свързана със събирането на целия ДДС,

[83] В решение от 15 април 2021 г., Grupa Warzywna (C-935/19, EU:C:2021:287, т. 37 и диспозитивът), Съдът постановява, че тази санкция се прилага еднакво в случай, при който нередността произтича от грешка в преценката, допусната от страните по сделката относно облагаемия ѝ характер, който се характеризира с липса на данни за измама и на загуба на приходи за държавния бюджет, и в случай, при който не са налице такива специфични обстоятелства.

[84] Решение от 14 октомври 2021 г., Landespolizeidirektion Steiermark (Игрални автомати) (C-231/20, EU:C:2021:845, т. 46 и 47).

[85] Вж. в този смисъл решение от 6 октомври 2021 г., „ЕКОТЕКС БЪЛГАРИЯ“ (C-544/19, EU:C:2021:803, т. 100), като следва да се припомни, че необходимостта от възпиращи мерки е изрично предвидена в член 325 ДФЕС.

[86] В решение от 24 февруари 2022 г., Agenzia delle dogane e dei monopoli и Ministero dell'Economia e delle Finanze (C-452/20, EU:C:2022:111), Съдът е постановил, че система от санкции, която *за да лиши нарушителите от икономическите изгоди*, които извличат от нарушаването на забраната за продажба на тютюневи изделия на малолетни и непълнолетни лица, и за да ги разубеди да нарушават тази забрана предвижда кумулативно налагане на санкции — глоба и спиране за петнадесет дни на разрешителното за заведението, не изглежда да надхвърля границите на необходимото за гарантиране на целта за защита на човешкото здраве, и по-конкретно целта за намаляване на широкото разпространение на тютюнопушенето сред младите хора.

[87] Решение от 20 март 2018 г., Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, т. 44 и цитираната съдебна практика).

съществуването на минимален праг за този вид наказание, каквото е глобата[88], съответстващ на потенциалното или реалното неправомерно икономическо предимство, изглежда, не превишава необходимото за постигането на тази цел.

V. Заключение

72. С оглед на гореизложените съображения предлагам на поставените от Окръжен съд Бургас (България) преюдициални въпроси да се отговори по следния начин:

„1) Членове 47—49 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат правна уредба на държава членка, която с оглед на борбата с данъчните измами предвижда презумпция за възлагане на отговорност на юридическо лице за престъпление, за което се предполага, че е извършено за негова сметка от физическо лице, способно да формира волята му, и налагане на имуществена санкция на това основание на юридическото лице, при условие че то има правото да обори тези презумпции чрез обжалване по съдебен ред на решението, с което е наложена санкция, и че конкретните ред и условия за осъществяване на това обжалване не засягат несъразмерно правото на ефективни правни средства за защита пред съд и зачитането на правото на защита.

2) Член 49, параграф 3 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкува в смисъл, че допуска правна уредба на държава членка, в която за неизпълнение от данъчнозадълженото лице на задълженията му за деклариране за целите на ДДС е предвиден санкционен режим, при който може да бъде наложена глоба, чийто минимален размер съответства на неправомерната икономическа изгода, която е или би могла да бъде придобита, при условие че тази правна уредба може да гарантира осъществяването на целта за борба с данъчните измами и не надвишава необходимото за постигането ѝ“.

[88] Това би било различно за наказания лишаване от свобода.